

Aminov Shohjaxon

Magistrant

Qarshi davlat texnika universiteti

O‘zbekiston

QASHQADARYO VILOYATIDA BALIQCHILIKKA IXTISOSLASHGAN XO‘JALIKLARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Аннотация: Ushbu maqolada bugungi kunda baliqchilik tarmog‘ining o‘ziga xos xususiyatlarini soha taraqqiyoti yo‘lida respublikamizning ayrim iqtisodchi olimlari va tadqiqotchilari tomonidan olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari chuqur tahlil qilinib, ishlab chiqarish samaradorligini baholashga doir ko‘rsatkichlar yoritib berilgan.

Калит so‘zlar: hovuz, mahsulot ishlab chiqarish, narx-navo, aholi iste‘moli, zamonaviy texnologiya, biologik resurslar, “baliqchilik menejmenti”, “biobaliq mahsuloti”, lichinkalar, chavoq, “hovuz xo‘jaliklari”.

Аминов Шохжахон

Магистрант

Каршинский государственный технический университет

Узбекистан

ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ РЫБОВОДЧЕСКИХ ХОЗЯЙСТВ КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация: В данной статье подробно анализируются особенности рыбной отрасли, а также научно-исследовательская работа, проводимая некоторыми экономистами и исследователями нашей республики в направлении развития отрасли. выделены показатели оценки эффективности.

Ключевые слова: пруд, производство продукции, ценообразование, потребление населением, современные технологии, биологические ресурсы, «рыбохозяйственное хозяйство», «биорыбный продукт», личинки, голавль, «прудовые хозяйства».

Aminov Shokhzhakhon
Master's student
Karshi State Technical University
Uzbekistan

IMPROVING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF SPECIALIZED FISH FARMING ENTERPRISES IN THE KASHKADARYA REGION

***Abstract:** This article analyzes in detail the features of the fishing industry, as well as the research work carried out by some economists and researchers of our republic in the direction of the development of the industry. The indicators of efficiency assessment are highlighted.*

***Keywords:** pond, production of products, pricing, consumption by the population, modern technologies, biological resources, "fish farming", "biofish product", larvae, chub, "pond farms".*

KIRISH. Qashqadaryo viloyatidagi Qashqadaryo, Tanxozdaryo, G‘uzordaryo, Surxondaryo viloyatidagi Surxondaryo va Sherobodaryo, Jizzax viloyatidagi Sanzor va boshqa daryolar respublikaning jadal rivojlanayotgan hududlari bo‘lib, ularning rivojlanishi uchun kichik daryolarning suv resurslari strategik ahamiyatga ega. Qashqadaryo viloyati misolida aytadigan bo‘lsak, suv resurslari taqchilligi jiddiy muammo bo‘lib, Chimqo‘rg‘on, Pachkamar va Hisorak suv omborlari hajmining sezilarli darajada qisqarishi suv tanqisligining keskinlashuviga olib kelmoqda. Xududning suv xavzalari o‘ziga xos gidrologik va gidrografik xususiyatlarga ega bo‘lib, shu soxaning tadqiqotchilarini o‘ziga jalb qilib kelgan. Respublikada oziq-ovqat havfsizligini ta‘minlash, mahsulot ishlab chiqarish hajmlarini oshirish, bozorlarni arzon va sifatli baliq mahsulotlari bilan to‘ldirib borish hamda mahsulotlar narx-navolarini barqarorligini saqlashga qaratilgan bir qator maqsadli dasturlar qabul qilinib, uning ijrosi samarali ta‘minlanmoqda. Bundan ko‘zlangan maqsad shuki, oziq-ovqat havfsizligini ta‘minlash, mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish hisobiga baliq yetishtirish hajmlarini keskin oshirish hamda aholi iste‘moli uchun

ichki bozorlarga arzon va sifatli baliq mahsulotlarini etkazib berish, intensiv usulda baliq yetishtirishni ko‘paytirish bo‘yicha zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish hamda sohadagi mavjud muammolar va kamchiliklarni bartaraf etish hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. Tarmoqning ushbu xususiyatlarini nazariy jihatdan mahalliy olimlarimizlarning tadqiqotlarida alohida e‘tibor qaratilgan. Jumladan, baliqchilik tarmog‘i boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda marketing yondashuvlar asosida tarmoq samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar shular jumlasidandir.

Xususan, B. A. Sarsenbayevning [2021] baliqchilik tarmog‘ini marketing yondashuvlar asosida takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlari natijasida “baliqchilik sohasi ishlab chiqarishda biologik resurslarni ko‘paytirish, gidrosfera va hududlarning ekologik xavfsizligini ta‘minlash asosida aholi iste‘molida zarur baliq va baliq mahsulotlarini yetishtirishning marketing usullari ishlab chiqilgan”¹.

Tadqiqotchi U. X. Beglayev [2020] esa muammoning boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan bo‘lib, “baliqchilik menejmenti” va “biobaliq mahsuloti” tushunchalari ning iqtisodiy mazmuni”² nazariy jihatdan batafsil yoritilgan. Shuningdek, iqtisodchi olimlar A. Muxtorov va U. Sadullayevlar [2018] baliqchilik sohasini rivojlantirish omillari va o‘ziga xos jihatlariga to‘xtalib o‘tib, quyidagilarni ta‘kidlab o‘tganlar: “... baliq yetishtirishda hududiy shart-sharoit, baliq yetishtirilayotgan suv havzalarining joylashgan joyi, o‘lchami, relyefi, konfiguratsiyasi, eng muhimi suv ta‘minoti va uning barqarorligi soha istiqbolini belgilovchi eng muhim tashkiliy omillardan hisoblanadi”³

Ushbu olimlar tarmoqni barqaror rivojlanishiga ta‘sir qiluvchi iqtisodiy-me‘yoriy, texnologik omillar hamda suv ta‘minotining barqarorligini asosiy mezon sifatida qaraydilar. I. O. Yunusovning [2020] tadqiqot ishlarida aynan baliqchilik tarmog‘ining rivojlantirish va samaradorligini oshirishga qaratilgan bo‘lib, tarmoqning o‘ziga xos xususiyatlari tizimlashtirilgan holda boshqa tarmoqlardan

¹ B. A. Sarsenboyev. Baliqchilik sohasi rivojlanishini marketing yondashuvlari asosida takomillashtirish (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida), Monografiya, T.: “Lesson Press” MChJ nashriyoti, 2021. – B.141.

² R. X. Ergashev, S. R. Xalikov, U. X. Beglayev. Baliqchilik iqtisodiyoti. Darslik, – T., “Navro‘z” nashriyoti, 2020. – 298 b

³ В. И. Радюк. Прудовый фонд рыбного предприятия. Главное управление образования, наука и кадров. <https://refdb.ru/look/2680869.html>

keskin farq qiluvchi xususiyatlaridan biri bu “baliqchilik xo‘jaligida hovuz asosiy ishlab chiqarish vositasi hisoblanishi”ga⁴ alohida urg‘u qaratilgan.

Ammo, tadqiqotda hovuzdan foydalanish samaradorligi, mavjud muammolar hamda kuzatilayotgan tendensiyalar doirasida tahlillar amalga oshirilmagan. Ma’lumki, ilmiy adabiyotlarda hovuz baliqchiligi yer fondi va hovuz fondidan tashkil topishi qayd etilgan. Ya’ni, yer fondi deyilganda baliqlarni ko‘paytirish va parvarishlash hamda boshqa maqsadlarda foydalanish uchun xo‘jalikka birlashtirilgan jami yer maydoni tushunilsa, hovuz fondiga hovuz baliqchiligi usuli bilan baliqlarni ko‘paytirish va parvarishlash uchun maxsus moslashtirilgan, baliq hovuzlari va boshqa suv havzalari bilan band bo‘lgan yerlar kiritilgan. Shu munosabat bilan bizning fikrimizcha, hovuz baliqchiligi muhim manba sanalgani holda, baliqchilikning maxsus hovuzlar yoki inshootlarda baliqlarning tez o‘sadigan turlarini ko‘paytirish bilan shug‘ullanadigan quyi tarmog‘i hisoblanadi.

NATIJALAR. Hovuz baliqchiligida hovuz fondi asosiy ishlab chiqarish vositasi hisoblanadi, lekin asosiy ishlab chiqarish vositalari tarkibiga kiritilmaydi. Zero, u ishlab chiqarish vositasi sifatida boshqa fondlardan o‘ziga xos xususiyatlarining mavjudligi bilan farqlanadi:

- “... hovuz maydoni jismoniy yoki ma’naviy eskirishi oqibatida yaroqsiz holatga kelganida, boshqa asosiy vositalar kabi almashtirilishi mumkin emas;
- boshqa ishlab chiqarish vositalaridan farqli, hovuz tubining mahsuldorligi bo‘yicha eskirmaydi, aksincha, to‘g‘ri foydalanilganda nafaqat suv havzasi gidrokimyoviy rejimining shakllanishiga, balki baliqlar uchun tirik ozuqalarning ko‘payishi hamda rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi;
- hovuz maydonidan foydalanish faqat tabiiy ozuqa bazasi hisobiga baliq mahsulotlari yetishtirish bilan chegaralanib qolmaydi, balki uni sun’iy ozuqalar hisobiga ko‘paytirilishi mumkin”⁵.

⁴ I. A. Yunusov. Baliqchilik tarmog‘ini rivojlantirish va samaradorligini oshirish yo‘llari. i.f.f.d. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – T.: 2020. – 136 b.

⁵ В. И. Радюк. Прудовый фонд рыбного предприятия. Главное управление образования, наука и кадров. <https://refdb.ru/look/2680869.html> В. И. Радюк. Прудовый фонд рыбного предприятия. Главное управление образования, наука и кадров. <https://refdb.ru/look/2680869.html>

Baliqchilik xo‘jaliklarida hovuzlar xizmat ko‘rsatilishiga ko‘ra turli guruhlarga ajratish mumkin. Ya’ni suv bilan ta’minlovchi, baliq mahsulotlarini ishlab chiqarish, kasallangan baliqlarni sanitariya-profilaktika va karantin-izolyator hovuzlarida boqish hamda yordamchi (qafas) hovuzlar.

Hovuz xo‘jaliklarida ishlab chiqarishni tashkil etish hovuz fondining texnik asbob-uskunalar bilan ta’minlanganlik darajasiga bog‘liq. Hovuz fondining texnik asbob-uskunalar bilan ta’minlanganlik deganda uning gidrotexnik inshootlar (plotinalar, dambalar, suvni boshqaradigan qurilmalar, nasos stansiyalari, baliq ovlagichlar va h.k.) jihozlanish darajasi va sifati tushuniladi. Bunday inshootlar hovuz fondining aktiv qismi hisoblanadi va baliq mahsuldorligini oshirishning mavjud imkoniyatlarini belgilaydi.

Hovuz fondi texnik asbob-uskunalar bilan ta’minlanganligining iqtisodiy ko‘rsatkichlari hovuz maydoni birligining balans qiymati va inshootlar guruhi qiymatining hovuz baliqchiligidagi asosiy ishlab chiqarish vositalari qiymatidagi ulushi hisoblanadi. Hovuz fondining texnik asbob-uskunalar bilan ta’minlanganligi inshootlar qiymatining asosiy ishlab chiqarish vositalari umumiy qiymatidagi ulushi bilan tavsiflanadi.

Global iqlim o‘zgarishlari sharoitida baliqchilik xo‘jaliklarining tashkil etish, ekologik muvozanatni ta’minlash, iqtisodiy samarali faoliyatni tashkil etish hamda texnologik yangilanib borishini inobatga olgan holda ushbu jihatlarni o‘z ichiga qamrab olgan o‘ziga xos xususiyatlarini e’tiborga olishni taqazo etmoqda.

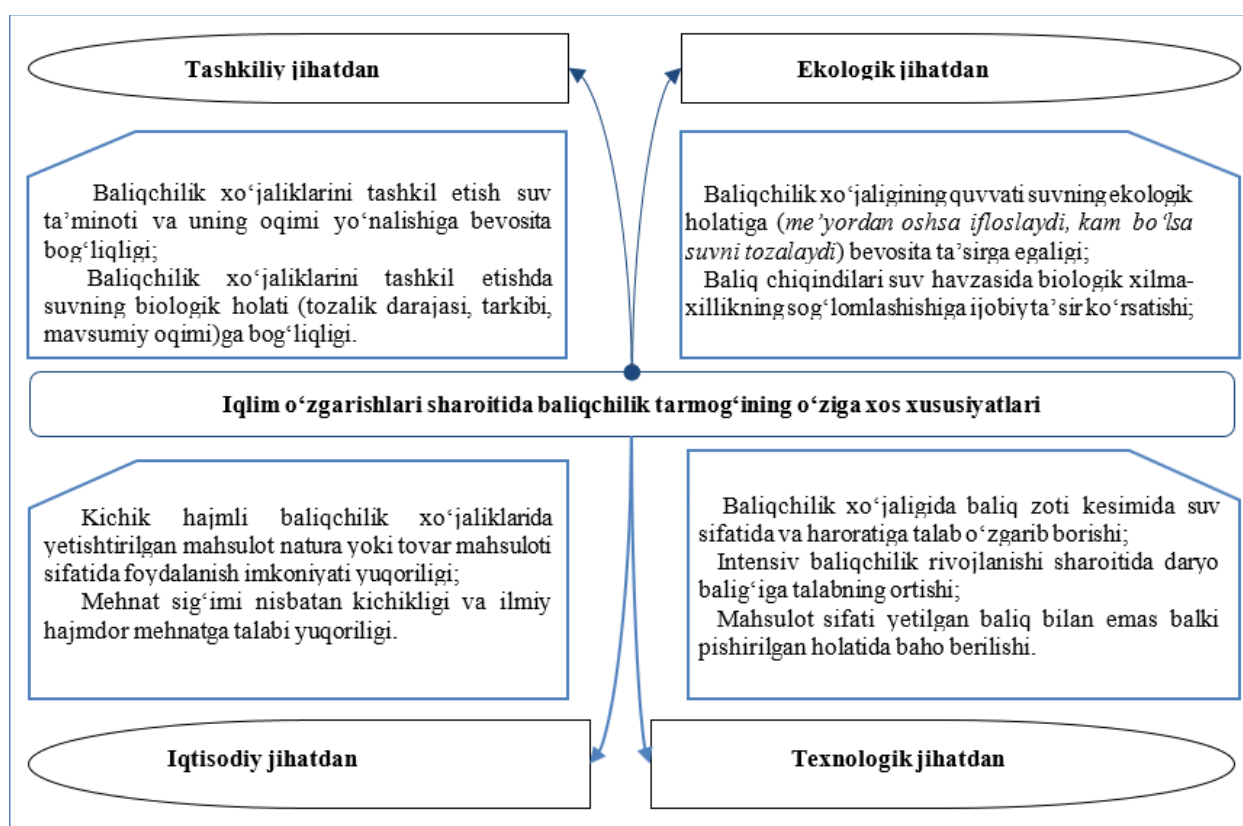
Aniqroq aytganda, tashkiliy jihatlari sifatida baliqchilik xo‘jaliklarini tashkil etish suv ta’minoti va uning oqimi yo‘nali shiga bevosita bog‘liqligi hamda baliqchilik xo‘jaliklarini tashkil etishda suvning biologik holati (tozalik darajasi, tarkibi, mavsumiy oqimi)ga bog‘liqligi kabi xususiyalarni kiritish mumkin.

Avvalo, hovuz fondidan foydalanish samaradorligini baholashning muhim ko‘rsatkichi bo‘lib, umumiy baliq mahsuldorligi va inshootlar qiymatining bir birligiga to‘g‘ri keladigan baliq mahsuloti bilan tavsiflanadi. Ya’ni, bir gektar yaylov

hovuziga to'g'ri keladigan inshootlar qiymati ulushining oshishi bilan hovuz fondidan foydalanish samaradorligi o'sadi.

Shuningdek, baliqchilik xo'jaliklarida asosiy vositalar, ishlab chiqarish zaxiralari (materiallar) va aylanma mablag'larlarning foydalilik darajasi ko'rsatkichi ham muhim ko'rsatkichlardan bo'lib, bunda ayniqsa, asosiy vositalar va ishlab chiqarish zaxiralardan samarali foydalanishga katta e'tibor qaratilishi talab etiladi.

Tadqiqotlarimiz asosida iqlim o'zgarishlari sharoitida baliqchilik tarmog'ining o'ziga xos xususiyatlarini quyidagicha guruhlash mumkin, deb hisoblaymiz (1-rasmga qarang).

1-rasm. Mamlakatimizda iqlim o'zgarishlari sharoitida baliqchilik tarmog'ining o'ziga xos xususiyatlari⁶

O'z navbatida texnologik o'ziga xosligi sifatida baliqchilik xo'jaligida baliq zoti kesimida suv sifatida va haroratiga talab o'zgarib borishi, intensiv baliqchilik rivojlanishi sharoitida daryo balig'iga talabning ortishi, mahsulot sifati etilgan baliq bilan emas balki pishirilgan holatida baho berilishi kabilarni kiritishimiz mumkin.

⁶ Muallif tadqiqotlari asosida tuzilgan

Yuqorida qayd etilgan baliqchilik tarmog'ining o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda baliq mahsulotlarini ishlab chiqarish va tarmoq samaradorligini baholash muhim masalalardan sanaladi.

Eklogik jihatdan esa, baliqchilik xo'jaligining quvvati suvning ekologik holatiga (me'yordan oshsa ifloslaydi, kam bo'lsa suvni tozalaydi) bevosita ta'sirga egaligi hamda baliq chiqindilari suv havzasida biologik xilma-xillikning sog'lomlashishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi kabi o'ziga xosligi bilan ajralib turadi.

Shuningdek, iqtisodiy jihatdan kichik hajmli baliqchilik xo'jaliklarida yetishtirilgan mahsulot natura yoki tovar mahsuloti sifatida foydalanish imkoniyati yuqoriligini hamda mehnat sig'imi nisbatan kichikligi va ilmiy hajmdor mehnatga talabi yuqoriligi bilan ajralib turadi.

Tadqiqot jarayonida iqtisodiy tahlil qilish, qiyosiy taqqoslash, statistik guruhlash, monografik kuzatish, mantiqiy va abstrakt fikrlash usullaridan keng foydalanilgan.

Baliqchilik xo'jaliklarida ishlab chiqarish sohasidagi aylanma kapital o'z navbatida quyidagilarga bo'linadi:

a) ishlab chiqarish zaxiralari (baliqlantirish materiallari, ozuqalar, o'g'itlar, yoqilg'ilar, idishlar, ehtiyot qismlar, inventar va jihozlar, ov qurollari, baliqlarni kasalliklardan himoyalash vositalari);

b) tugallanmagan ishlab chiqarish (o'stiruvdagi barcha baliqlar, jumladan, to'ldiruvchi to'dadagi baliqlar ham);

d) o'zida tayyorlangan yarim fabrikatlar (sotish uchun mo'ljallangan o'stiruv va qishlov hovuzlaridagi baliqlantirish materiallari) va sotib olingan yarim fabrikatlar (lichinkalar, chavoq (malek)lar, bir yillik baliqlar).

Xo'jalikning muoamaladagi aylanma mablag'lari esa sotish uchun mo'ljallangan tayyor mahsulotlar va pul mablag'lari: hisob-kitob scheti, va kassa, bankdagi boshqa schetlar.

Ushbu mablag'lardan foydalanish samaradorligini baholashda baliqchilik xo'jaliklarida kreditor qarzlarning kunlik aylanmasi va debitor qarzlarning kunlik

aylanmasi ko'rsatkichini hisoblash ham kerak bo'ladi. Bunda kunlik aylanmani kamaytirish uchun kreditor va debitor qarzlarning miqdorini kamaytirish va muddatini o'tkazib yubormaslik hamda mahsulot hajmi va foydani oshirish choralari ko'rilishi lozim. Shuningdek, baliqchilik xo'jaliklarida qoplash koeffitsienti, ya'ni to'lovga qobiliyatlilik ko'rsatkichi yaxshi bo'lishi, ya'ni ma'lum bir davrga (oy, chora, yil) to'lov mablag'lari jami summasi to'lov mablag'lari jami summasidan ko'p bo'lishi lozim.

Debitorlik qarzdorlikning pasayish ko'rsatkichi ham baliqchilik tarmog'i samaradorligini baholashning muhim ko'rsatkichlaridan hisoblanadi. Debitorlik qarzlari muddatini o'tkazib yubormaslik, o'z vaqtida to'lanmagan debitorlik qarzlari uchun penya hisoblanishi va to'lanishi natijasida ortiqcha xarajatlar qilinishining oldini oladi. Shuningdek, baliqchilik tarmog'ida iqtisodiy samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlari mavjud. Xususan:

Baliqchilik xo'jaliklarida asosiy vositalarning eskirish koeffitsienti oshib ketmasligi va yangilash koeffitsienti esa yuqoriroq bo'lishi talab etiladi. Buning uchun eskirib bo'lgan asosiy vositalarni hisobdan chiqarish va yangi, zamonaviy asosiy vositalarni sotib olib ta'minlash kerak bo'ladi

Baliqchilik xo'jaliklarida mehnat unumdorligi ko'rsatkichi ham muhim ko'rsatkichlardan bo'lib, xodimlarni mutaxassisligi bo'yicha ishga jalb etish, ularning malakasini oshirib borish hamda bajargan ish miqdori va sifatiga qarab haq to'lashga katta e'tibor qaratilishi lozim. Shunda xodimlarning foydali ish koeffitsienti ham yuqori bo'ladi. Baliqchilik xo'jaliklarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish koeffitsienti hamda energiya samaradorlik ko'rsatkichlari ham muhim ko'rsatkichlardan bo'lib, bunda ishlab chiqarish quvvatlaridan samarali foydalanish va mahsulot qiymati tarkibida energiya xarajati ulushini kamaytirish choralari ko'rilishi lozim.

Baliqchilik xo'jaliklarida jami ishlab chiqarilgan mahsulot hajmida innovatsion mahsulotning ulushi ko'rsatkichi ham muhim ko'rsatkichlardan bo'lib, mahsulot hajmida innovatsion mahsulotning ulushini oshirish choralari ko'rilishi lozim. Bunda ilm-fan yutuqlari va ilg'or axborot texnologiyalarini qo'llagan holda mahsulot ishlab

chiqarishga e'tibor qaratish zarur bo'ladi.

Baliqchilik xo'jaliklarida har bir ishchi hisobga olingan holda xodimlarni o'qitish xarajatlari aniq belgilab qo'yish va bunga amal qilish lozim. Xodimlar ishlashi uchun etarli shart-sharoitlarni yaratish kerak. Bu esa, kadrlar qo'nimsizligi ko'effitsientining oshib ketmasligiga ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda bizning fikrimizcha, baliqchilik xo'jaliklarida investitsiya dasturini pul ko'rinishida ijro qilish indikatori, quvvatlarni ishga tushirish parametrlarini bajarish indikatori hamda eksport parametrlarini bajarish ko'rsatkichlari ham muhim ko'rsatkichlardan hisoblanadi.

Aytish joizki, intensivlashtirish bir gektar suv havzasiga qo'shimcha xarajatlarni talab qiladi, ammo ular faqat, agar baliq mahsulotlari ishlab chiqarishning qo'shimcha o'sishi qo'shimcha xarajatlarning o'sish sur'atidan yuqori bo'lsagina samarali hisoblanadi. Ushbu maqsadda innovatsion ishlanmalarni amaliyotga joriy etish muhim bo'lib, quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirish maqsadga muvofiq. Ya'ni:

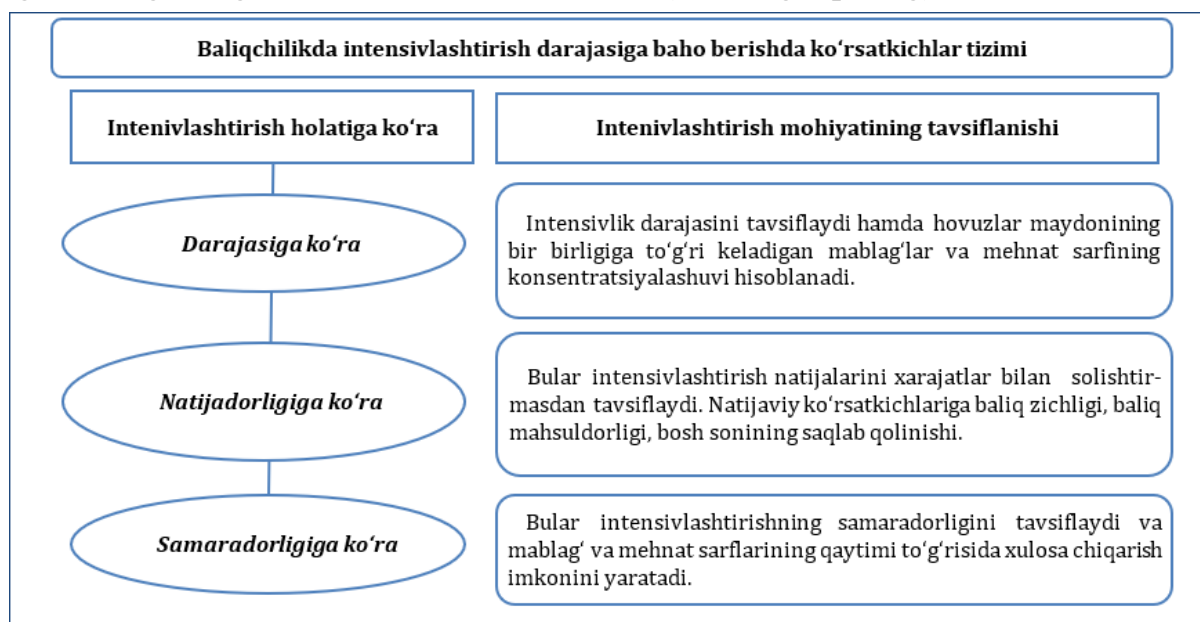
a) mehnat resurslarini tejoychi intensivlashtirish – ishchilar sonini kamaytirishga qaratiladi;

b) fondlarni tejoychi intensivlashtirish – (hovuz fondi, unga birlashtirilgan yer maydoni, asosiy vositalar, aylanma mablag'lar va h.k.) unumdorligi yuqoriroq mashinalarni qo'llashga yo'naltirilgan;

d) material tejoychi intensivlashtirish – mahsulot birligiga to'g'ri keladigan xom ashyo, materiallar, yoqilg'i, elektr energiyasi va boshqa resurslarni tejashga yo'naltirilgan.

Intensivlashtirish darajasi parvarishlanayotgan ob'ektga (iliq suv baliqlari, sovuq suv baliqlari), joylashgan yeriga, xo'jalik yuritish tizimiga (ekstensiv, yarimintensiv, intensiv) bog'liq. Baliqlarni yaylov texnologiyalari (ko'l tovar baliqchiligi, ayrim hovuz xo'jaliklari va b.) asosida parvarishlash ekstensiv yo'l, maxsus ozuqalar va moslamalar (industrial-iliq suvli xo'jaliklar) yordamida amalga oshirish esa intensiv yo'l hisoblanadi.

Umuman ma'noda, bizningcha baliqchilikni intensivlashtirish ko'rsatkichlarini quyidagi uchta guruhga bo'lib tavsiflash mumkin (2-rasmga qarang):

2-rasm: Baliqchilikda intensivlashtirish darajasiga baho berishda ko'rsatkichlar tizimi⁷

Shuningdek, texnologik jihatdan havuzga baliq qo'yish zichligi ko'rsatkichi ham muhim sanaladi. Baliq ishlab chiqarishning ma'lum darajada intensivlashtirilgan (meliorativ tadbirlar, ozuqa organizmlarining intro- duksiyasi, hovuzlarni o'g'itlash, baliqlarga oqsilga boy ozuqalar berilishi va b.) sharoitida hovuzning eng yuqori baliq mahsuldorligi va baliqning standart og'irligiga erishiladigan baliq qo'yilishi zichlashtirilgan deb ataladi. Hovuzga baliq qo'yish zichligi intensivlashtirish darajasiga qarab normal holatdan 2-5 marta yuqori bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, hovuz baliqchiligida qo'llanilayotgan intensivlashtirish tadbirlari bilan birga, havzaga bitta turdagi va yoshdagi baliqlarni qo'yishni zichlashtirish, havzaga baliqlarni aralashtirib qo'yish, qo'shimcha baliqlar qo'yish va polikultura hisobiga baliq mahsuldorligini oshirishga erishish mumkin.

Baliqchilik tarmog'i iqtisodiy samaradorligini baholashda tarmoqni qishloq xo'jaligining boshqa tarmoqlaridan tubdan farq qiluvchi xususiyatlarini nazarda tutishni maqsadga muvofiq hisoblab, quyidagi xulosalarni shakllantiramiz.

⁷ Mualliflarning tadqiqotlari asosida tuzilgan

Xulosa. Bizning fikrimizcha, hovuz baliqchiligi muhim manba sanalgani holda, baliqchilikning maxsus hovuzlar yoki inshootlar (qafas va b.) da baliqlarning tez o'sadigan turlarini ko'paytirish bilan shug'ullanadigan quyi tarmog'i hisoblanadi. Baliqchilik chorvachilikning muhim tarmoqlaridan sanalib, uni samaradorligini baholash tarmoqning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi. Tarmoqning ushbu xususiyatlarini nazariy jihatdan mahalliy olimlarimizlarning tadqiqotlarida alohida e'tibor qaratilgan.

Hovuz fondidan foydalanishning samaradorligi umumiy baliq mahsuldorligi va inshootlar qiymatining bir birligiga to'g'ri keladigan baliq mahsuloti bilan tavsiflanadi. 1 ga yaylov hovuziga to'g'ri keladigan inshootlar qiymati ulushining oshishi bilan hovuz fondidan foydalanish samaradorligi o'sadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B. A. Sarsenboyev. Baliqchilik sohasi rivojlanishini marketing yondashuvlari asosida takomillashtirish (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida), Monografiya, T.: "Lesson Press" MChJ nashriyoti, 2021. – B.141.
2. R.X. Ergashev, S.R.Xalikov, U.X.Beglayev. Baliqchilik iqtisodiyoti. Darslik, – T., "Navro'z" nashriyoti, 2020. – 298 b.
3. I. A. Yunusov. Baliqchilik tarmog'ini rivojlantirish va samaradorligini oshirish yo'llari. i.f.f.d. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – T.: 2020. – 136 b.
4. Komilov B.G., Xalilov I.I. Daryo forelini yetishtirish – O'zbekistondagi fermerlar uchun yuqori daromadli agrotijoriy imkoniyat. Yer energiya bioloxillik, Axborot byulleteni, № 5, 01.12.2014 y., – B.24.
5. Xusenov S.Q., Niyozov D.S. va Sayfullayev G'. M. Baliqchilik asoslari (oliy o'quv yurtlari talablari uchun o'quv qo'llanma), "Buxoro" nashriyoti, 2010, – B.99.
- Shohimardonov D.R. Mintaqalarda baliqchilikni rivojlantirish, "HILOL MEDIA" MChJ, Toshkent-2010, – B.26.
6. Kamilov B.G., Kurbanov R.B., Salixov T.V. Baliqchilik (O'zbekistonda karp baliqlarini ko'paytirish), Toshkent, "Chinor" ENK, 2003, – B.13.

7. Xo‘jaqulova N. Dorivor o‘simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning ahamiyati. – 2023.
8. Xo‘jaqulova N. Dorivor o‘simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda klaster-kooperatsiya tizimi samaradorligini oshirish masalalar. – 2023.
9. Khujakulova N. R. Economic Efficiency of Using Innovative Technologies In the Cultivation of Medicinal Plants //The Journal of Economics, Finance and Innovation. – 2023. – С. 198-202.
10. Rustamovna K. N. State Support Areas for the Cultivation of Medicinal Plants in Agriculture. – 2023.
11. Khidirovich E. R. et al. Issues of Development of the Pharmaceutical Industry on the Basis of Improving the Cultivation of Medicinal Plants. – 2023.
12. Yuldosheva S. UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIKLARIDA SERVIS XIZMATLARINING O‘RNI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI //THE INNOVATION ECONOMY. – 2023. – Т. 1. – №. 02. – С. 108-118.
13. Qizi Y. S. A. The role of services in housing and utilities and their opportunities to increase efficiency //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 2. – С. 1313-1319.
14. Гофуров У. А., Юлдашева Ш. А. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ КОНКУРЕНТНЫХ СТРАТЕГИЙ БИЗНЕСА. – 2016.
ЮЛДОШЕВА Ш. А. ЭКОНОМИКА И СОЦИУМ //ЭКОНОМИКА. – С. 1158-1165.
15. Anvarqizi Y. S. The Importance of Housing Policy in Uzbekistan in Connection with Innovative Economy //International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development. – Т. 4. – №. 3. – С. 127-132.